

108025

N O T A T

for herr oberstløytnant Eystein Fjærli.

"Forhåndslagring" og militær utdanning før 9. april 1940.

Jeg viser her til bilag nr. 1 - fotostatokopi av Undersøkelser - (Helberg-) kommisjonens Innstilling sidene 32 og 33.

For 6. divisjons vedkommende henvises til bilag nr. 2 - fotostatokopi av O.H. Munthe-Kaas : Krigen i Narvikavsnittet, sidene 70-71 jfr. også side 69, hvorav det fremgår at de fjordbatterier som var besluttet anlagt i 1912 i munningen av Ofotfjorden aldri ble fullført.

Vennligst vær oppmerksom på at anførselene i Undersøkelseskommisjonens Innstilling, side 13, nest siste avsnitt er ukorrekte. Man får av Innstillingen inntrykk av at Høires og Arbeiderpartiets utsettelsesforslag lå på samme linje, men dette er ikke tilfellet. Kommisjonens opplysning på samme side om "til tross for all kritikk og alle forhold tatt i betraktning stemte til slutt alle borgerlige partier for ordningen" er sterkt vill-ledende. Det faktiske forhold dengang var at Høire var nødt til å støtte Venstre for å bevare det forsvar som var levnet. Høire kunne jo umulig stemme for nedleggelse av forsvaret slik Arbeiderpartiet hadde foreslått. I Arbeiderpartiets forslag het det om kystvakten

"Kystvakten skal ~~utvikles~~ utover dette oppsyn ikke ha noen krigsmessige oppgaver."

Om landvakten het det tilsvarende :

"Landvakten skal ikke innlate seg på krigshandling overfor direkte angrep på landet av andre makters organiserte militærstyrker eller overfor tilsluttede nøytralitetskrenkelser fra disse."

I forslags form ble dette program for nasjonal selvoppgivelse fastholdt av Arbeiderpartiet på Stortinget i 1934.

Det er heller ikke korrekt at det skjedde noen forandring i Arbeiderpartiets prinsipielle syn på forsvaret etter at Nygaardsvolds regjering tiltrådte i 1935. Så sendt som i februar 1936 stillet C.J. Hambro spørsmål til forsvarsminister Oscar Torp (Torp fungert som forsvarsminister under Fr. Monsens sykdom 20/12-35 -15/8 -36) om Arbeiderpartiet ville gå til almindelig nedrustning eller ikke Torp svarte bl.a. at :

"Jeg vil allikevel fremholde at regjeringens - regjeringsparti ~~syn~~ stilling til militærvesen er kjent. Vi har ikke endret noe på vårt prinsipielle syn i så henseende."

Samme år fremsatte Torp kabinettsspørsmål mot Høires forslag om å utvide øvelsestiden fra 72 til 84 dager (slik det var forutsatt i forsvarsordningen) Et forslag fra Høire om 2 millioner til luftvernmateriell fikk bare partiets egne stemmer.

Under et foredrag i Militære Samfund den 4. oktober 1937 kom da - værende oberst Ruge bl.a. med den opplysning at man i Danmark - hvor jo forsvarsbetvilgningene også var ytterst beskjedne - likevel investerte dobbelt så meget for å utdanne en soldat som i Norge Militærkomiteens formann i første halvdel av tredveårene, Alf Mjø

ark 2

kommer i en utmerket artikkel i "Dagbladet" for 13/12 1946 inn på at hørordningen av 1933 ikke ble gjennomført. Herr Mjøen skrev bl.a. :

"Det manglet ikke på advarsler. Både jeg og andre av flertallet i komiteen minte ~~xxxx~~ ved behandlingen av forsvarsbudsjettene såvel i 1935 som i 1936 om at ingen av vårt lands ca. 50 - 60 bataljonssjefer hadde ført sin bataljon og ingen av våre ca. 26 regimentsjefer hadde sett sitt regiment."

Herr Mjøens opplysninger korresponderer fullt ut med Undersøkelsskommisjonens anførsler i Innstillingens side 32 :

"Ingen offiser hadde sett den avdeling han skulle føre i kamp og det ville bero på en tilfeldighet om mannskapet hadde sett sine sjefer. "

Under et møte i Tønsberg Sjømannsforening den 6/11 1947 sa admiral Danielsen bl.a. at "vår krigsmarine ble før siste krig regnet som en nøytralitetsmarine; den var ingen krigsmarine. " Etter min oppfatning bør det - med bakgrunn i Altmarkaffæren - stilles spørsmål ~~xxx~~ om marinen med rette kunne betraktes som nøytralitetsmarine. Av marinens 63 fartøyer var bare 19 - nitten - sjøsatt etter 1918; de øvrige 44 i årene 1874 til 1918. Den 9. april hadde Norge 9 ubåter. De mest "moderne" var sjøsatt først i tyeeårene, mens de såkalte "A"-båter var bygget i 1918. De hadde ligget i opplag siden 1920-årene. De manglet periskoper som kunne foreta flyobservasjon, idet vaktmannen bare kunne kikke rundt seg, ikke oppover.

Av Undersøkelsskommisjonens Innstilling fremgår at beholdningen av såvel kabål som kontaktminer var ytterst beskjedne, knapt 30 % av den beholdning som var bragt i forslag av Marinemyndighetene.

Holdningen til forsvaret.

I boken "Historisk Supplement" uttaler C.J. Hambro, side 46-47 :

"Ikke det alene, men det vesentlige - det som kommisjonen unnlater å nevne : Det var Arbeiderpartiets konsekvente og fanatiske agitasjon mot forsvaret som nedsatte forsvarsviljen i det norske folk og som ikke lot det kommisjonen kaller de "menige velgere" upåvirket i noget parti."

Herr Hambros karakteristikk av Arbeiderpartiets holdning til forsvaret faller sammen med uttalelse fra generalmajor Erichsen under Norges Forsvarsforenings årsmøte 14.-15. november 1947 :

"- i virkeligheten hadde det norske folk lite, svært lite å kreve av det norske forsvar, dette forsvar som det hadde sultet foret på en slik måte i mange år at det teknisk sett var helt mindreverdig, men også på en slik måte - og det er det verste at forsvarsånden og forsvarsviljen var forsøkt drept i folket!

(Kilde : Aftenposten nr. 541 morgennr. for 26/11 1947)

C.

Administrasjonsrådets og Centralkommittens bistand til tyskerne ved utbedring og utvidelse av flyplassene Fornebo, Lade og Værnes

Etter at de tyske okkupasjonsmyndigheter den 13. april 1940 hadde gjort en henvendelse til Oslo kommune med anmodning om at Oslo

ark 3.

kommune skulle sende arbeidere til Fornebu flyplass, ble det allerede den 15. april av formannskapet sendt 200 arbeidere. I tillegg kom en betydelig arbeidsstyrke som entreprenørfirmaer hadde skaffet etter foranledning av formannskapet.

Av en korrespondanse mellom finansrådmann Paul Hartmann (medlem av Nygaardsvolds eksilregjering fra 1941) og den tyske general Kitzinger går det frem at Oslo kommune fortsatte arbeidet på Fornebu flyplass i henhold til tidligere avtaler. Dette var godkjent av Administrasjonsrådet.

Samme dag (16/4) som Administrasjonsrådet ble opprettet i Oslo ble Centralkomiteen i Trondheim opprettet. Sjefen for Milorg D-13, major Oliver Hansen Langeland, bruker så sterke ord om Centralkomiteen at de reddet general Dietl ved Narvik. Som vedlegg mrk. nr. 3 følger fotostakopi av sidene 58 og 59 fra majorens bok "Dømmer ikke". Jeg henviser også til vedlegg nr. 4 - kopi av boken "9. april - De spildte muligheters dag" av den danske oberst A.R. Jørgensen. (Gyldendal dansk forlag, København 1980) Som De vil se av sistnevnte kopi ble det allerede den 12/4 1940 transportert 27.000 liter drivstoff med fly til Værnes.

De bør være oppmerksom på at opplysningen hos Langeland (side 58) om at kunngjøringen med oppfordring til arbeidere om å melde seg til planeringsarbeider på Værnes er inntatt i Adresseavisen for 24. april 1940 antagelig er feil. Derimot er det av daværende programsekretær ved Trøndelag kringkaster, J. Jervell Grimelund, opplyst at den kunngjøring som er omtalt av major Langeland ble opplest og sendt ut over Trøndelag kringkaster kl. 8,16 den 25. april, og senere sendt ut i en litt endret form to ganger til samme formiddag.

Det knytter seg også en merkelig historie til de forhandlingsprotokoller som ble ført av Centralkomiteen. Det var ialt ført fire protokoller med møtereferater. Etter krigen ble protokollene overlatt til Det Kgl. Norske Videnskabs Selskaps Bibliotek. Derfra ble protokollene den 7. november 1947 utlånt til rådmannskontoret for viderebefordring til politimesteren (Østerberg). Grunnen til utlånet var at det var nedsatt en komite til å skrive historien om hendelsene i Trondheim under krigen, og politimester Østerberg var med i denne komiteen. Det er på det rene at protokollene er innkommet til rådmannens kontor og innført under journal nr. 87. Derfra var det meningen at protokollene skulle utleveres til politimesteren. Men hverken den daværende politimester eller perønnalet ved rådmannskontoret kan gi noen forklaring på hvor det er blitt av protokollene. De er som sunket i jorden! At den bebudede historien ikke er blitt skrevet gjør saken enda mer mystisk.

Som De vil se av bilag nr. 3 kommer major Langeland (side 61) inn på rettssaken mot Peder Forbord som var en av de to tusen som tok arbeide på Værnes. Som bilag mrk. nr. 5 følger kopi av Rettstiden for 1946, bind II, side 1068 - 71 hvor Høyesteretts dom over Forbord er inntatt. Vennligst legg merke til opplysningen på side 1068:

"Etter hva lensmannen i Stjørdal opplyser fikk han og andre lensmenn fra Centralkomiteen en innstendig anmodning om å oppfordre folk til å melde seg på Værnes, og gjøre dem kjent med hva de risikerte om de ikke møtte."

I sin bok "Krigen i Norge" kommer Willy Brandt (opprinnelig Karl Herbert Frahm) inn på betydningen av hva det tyske flyvåpen

ark 4.

betydde for de tyske styrker i Narvik-avsnittet. Som De vil se av bilag nr. 6 forteller Brandt at

"Men etter hver som de tyske baser ble flyttet nordover og basene ved Trondheim kunne utnytted fullt ut, spilte de tyske flyene en større rolle og fikk voldt betydelig skade blant allierte krigsskip og transportfartøyer."

I note 3 nederst på side 181 i "Krigen i Narvikavsnittet" gir O.H. Munthe-Kaas en oversikt over den fallskjermjeger-hjelp general Dietl fikk i mai 1940.

Det ser altså ut til at major Langeland har rett når han betegner Centralkomiteen som general Dietls redningsmenn.

De såkalte faghistorikere som Skodvin, Riste og Hartmann har meg bekjent aldri med ett ord omtalt Administrasjonsrådets og Central-komiteens bistand til tyskerne ved utbedring og opparbeidelse av flyplassene.

Som kjent var det den tyske 181. infanteridivisjon under general Woytasch som støtte nordover og som bl.a. tvang oberst Cetz til å kapitulere med 5. brigade den 4/5 1940. Som det fremgår av W. Hubatsch: Weserubung, sidene 170-71 ble denne divisjon transportert til Trondheim med fly. Kopi av disse boksider vedliggjer som bilag mrk. 7.

At tyskerne var godt tilfreds med den norske bistand fremgår av "Weserubung, side 284 :

"Bisher konnte alle Anforderungen der Luftwaffe für Ausbau der Plätze erfüllt werden."

Nygaardsvoldregjeringens behandling av general Fleischer.

I Undersøkelseskommisjonens bilag "Regjeringen Nygaardsvolds virksomhet 9/4 - 25/6 1940" er under avsnittet Forsvaret, side 54, opplyst at general Fleischer ved avreisen fra Tromsø ikke fikk med sin adjutant, løytnant H.S. Skougaard, fordi han "av personlige grunner ikke fant å kunne reise." Kommissjonen fortier at de "personlige grunner" var at det ikke ble gitt plass til fru Skougaard ombord på "Fridtjof Nansen". I general Fleischers "Efterlatte papirer" er det side 74 opplyst at det ble truffet avtale mellom general Fleischer og forsvarsministeren om at løytnant Schougaard skulle få ta med sin frue til England. På den følgende side (75) forteller så general Fleischer at utenriksminister Koht vegret seg for å oppfylle avtalen mellom forsvarsministeren og generalen, slik at det ikke ble gitt plass til fru Schougaard, men derimot til andre damer, deriblant Kohts "dame", Unni Diesen. (I UK's bilag er skrevet Skougaard, mens det i "Efterlatte papirer står Schougaard)

I en serie på tre artikler i Tønsberg Blad primo desember 1947 "General Fleischers tragedie" rettet C.J. Hambro meget sterk kritikk mot Nygaardsvoldregjeringens behandling av general Fleischer. Den 8/12 1947 skrev Hambro bl.a. :

"Fleischer kom til London uten noen stab, uten adjutant, uten å få stillet til disposisjon en eneste offiser med krigserfaring."

Og Hambro skrev videre i samme artikkel :

"-og gang på gang ble den lille militære ~~styrke~~ enhet han forsøkte å bygge opp brutt for å avgi mannskap til andre

(fortsett sitat fra Hambros artikkel)

" formål - etterhvert også kompani Linge - En "hær" på 200 mann var knapt å ta alypplig. "

Det er således en ren forfalskning når professor Johs. Andenæs i sin bok "Det vanskelige oppgjøret" side 99 skriver :

"Derfor ble general Fleischer og hans stab med over til Storbritania." (Min understr.)

Undersøkelseskommissjonen av 1945 innrømmer også side 54 i avsnitt "Forsvaret" at

"-og heller ikke er det protokollert noe om overføring av en stab for general Fleischer."

I sin forannevnte artikkelserie i Tønsberg Blad (avisen for 9/12- kommer Hambro inn på at Fleischer heller ikke fikk noen stab med etter at han beordret til Canada. Hambro skriver bl.a. i denne artikkel :

"I statsråd den 20 mars ble Fleischer beordret som "chef for norske styrker i Canada." Han bad om å få med en begyndelse en stab, men fikk bare med en adjutant. Man kan neppe forte regjeringen i at den ikke gav Fleischer med nogen stabssjef for den visste, hvad Fleischer ikke visste, at hans stilling var fullkommen fiktiv. Det var ikke nogen norske styrker i Canada som generalen kunne være chef for. "

I den første artikkel i serien beskriver Hambro de arbeidsforhold som general Fleischer fikk i England :

"General Fleischer fikk den oppgave å skape en norsk armé, uten offiserer, uten soldater, uten materiell, uten støtte, uten forståelse og stadig motarbeidet, passivt kanskje mer enn aktivt av et "forsvarsdepartement" som hadde sikret seg i Norge de verste kontor-krakk tradisjoner innen denne del av centraladministrasjonen som har nydt ry for å være fremragende forbenet, uelastisk og lite effektiv."

Den første artikkel i nevnte serie finnes inntatt i Tønsberg Blad lørdag den 6/12 1947.

Artikkelserien er omtalt og kommentert i Morgenposten for 8/12-4